

РОЗДІЛ 1.

Теорія та історія держави і права, історія політичних та правових учень; конституційне та муніципальне право, філософія права

УДК 340.134

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРИВАТНИХ ДЕТЕКТИВІВ В УКРАЇНІ

Француз А.Й.

*Герой України, Заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна, тел.: (050) -33-944 -02, e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-2861-1252*

Тригуб І.С.

*здобувач вищої освіти ступеня магістр, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна, тел.: (095) – 33-397-57, e-mail: inna.trigub.98.it@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2711-8845*

IMPROVEMENT OF THE INSTITUTE OF PRIVATE DETECTIVES IN UKRAINE

Frantsuz A.

*Hero of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine Doctor of Laws Sciences, Professor, Professor of Department of State Legal Disciplines, “KROK” University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
тел.: (050) -33-944 -02, e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-2861-1252*

Trigub I.

*Master student “KROK” University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
tel.:(095) – 33-397-57, e-mail: inna.trigub.98.it@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2711-8845*

Анотація. Діяльність приватних детективів в Україні не врегульована, а у світі існують різні тенденції щодо правового регулювання приватної детективної діяльності. Вітчизняний законодавець ніколи не нівелював питання щодо прийняття спеціального закону України про детективну діяльність, проте до цього часу актуального та такого, що відповідає чинному законодавству та вимогам сьогодення закону не прийнято. Серед вчених та практиків йде активне обговорення прийнятності проекту Закону України «Про приватну детективну (розушукову) діяльність» та переосмислюються його норми, які суперечать чинному конституційному та вітчизняному законодавству загалом. Приватна детективна діяльність не обмежується цілями, які законодавчо визначені для оперативно-розушукової діяльності та розслідування і на відміну них – не має настільки вираженої антикримінальної спрямованості. Діяльність приватних детективів офіційно була задекларована в нормах Руської Правди, хоча існують позиції вчених щодо того, що приватна детективна діяльність виникла ще на зорі зародження державності, проте офіційних даних на цей рахунок не має. Діяльність приватних детективів в Україні не врегульована, а у світі існують різні тенденції щодо правового регулювання приватної детективної діяльності. Так, в одних країнах відсутні вимоги щодо обов'язковості офіційного реєстрування приватних детективів, як суб'єктів здійснення приватної детективної діяльності; в інших висувуються різні вимоги щодо кандидатів на приватних детективів. Тобто однозначності у правовому регулюванні приватної детективної діяльності немає, що викликає багато наукових дискусій. В Україні

окремих спеціалізованих нормативно-правових актах, який би врегулював особливості здійснення приватної детективної діяльності відсутній, проте спроби на законодавчому рівні визнати таку діяльність офіційною були неодноразовими. Так, законодавцями було подано на розгляд близько 10 проектів про приватну детективну діяльність, але тільки один з них отримав підтримку більшості парламентарів і був прийнятий, але згодом «заветований» Президентом України.

Ключові слова: приватна детективна діяльність, приватний детектив, правовий статус детектива, законодавче врегулювання інституту приватної детективної діяльності.

Формул: 0, рис.: 0, табл. 0, бібл.: 10.

Annotation. The activities of private detectives in Ukraine are not regulated, and there are various trends in the world regarding the legal regulation of private detective activities. The domestic legislator has never leveled the issue of adopting a special law of Ukraine on detective work, but so far relevant and consistent with current legislation and the requirements of today's law has not been adopted. Among scientists and practitioners there is an active discussion of the acceptability of the draft Law of Ukraine "On Private Detective (Investigative) Activities" and rethinks its rules, which contradict the current constitutional and domestic legislation in general. Private detective activity is not surrounded by goals, which are legislatively intended for operational-rooting activity and investigation, and on the basis of them - not just the same anti-criminal directness. The activity of private detectives is officially declared in the norms of the Russian Truth, I want to know the positions of those who are not so private as the detective activity of the victor is on the dawn of the inception of statehood, protests of the recent days. The activity of private detectives in Ukraine is not regulated, but there is a clear trend towards the legal regulation of private detective activity. So, in some parts of the world there is a general rule of thumb about the visibility of the official reorganization of private detectives, as a subset of the process of private detective activity; in the list of candidates there are candidates for private detectives. To the unambiguity of the legal regulation of private detective activity, it is not a matter of many scientific discussions. In Ukraine, there is no separate specialized legal act that would regulate the peculiarities of private detective activity, but attempts at the legislative level to recognize such activity as official have been repeated. Thus, the legislators submitted for consideration about 10 projects on private detective work, but only one of them received the support of the majority of parliamentarians and was accepted, but later "promised" by the President of Ukraine.

Keywords: private detective activity, private detective, legal status of a detective, legislative regulation of the institution of private detective activity.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl. 10.

Актуальність теми. У сформованих на сьогоднішній день умовах, сучасна вітчизняна наука вирішує нові завдання, що стосуються створення, побудови і розвитку ефективного правового регулювання суспільно-правових відносин. Вітчизняні спеціалісти неухильно і цілеспрямовано домагаються регулювання всіх питань життєдіяльності особистості, суспільства, держави виключно законними методами і засобами. Сформована сьогодні в нашій країні «кризова ситуація, викликана цілим рядом недоліків, об'єктивних і суб'єктивних причин, допущеними помилками при плануванні і реалізації реформ: соціально-політичної, правової та економічної систем України, «часткової атрофії правоохоронної функції держави» та стала причиною появи негативних відхилень в суспільній правосвідомості, привела до криміналізації суспільства.

У комплексі проблем, що виникають, важливе значення набуває, зокрема, дослідження процесів, пов'язаних з вивченням питань правового становища діяльності та захисту безпосередніх суб'єктів

приватної детективної і охоронної діяльності, а саме – приватних детективів; вивчення та дослідження процесуально-правових основ діяльності приватних детективних структур, як нової соціально-правової форми протидії та профілактики злочинності в нинішніх складних умовах, що розвиваються в Україні ринкових відносин.

Для успішної реалізації законодавства про приватну детективну діяльність необхідно створити потужне організаційно-методичне забезпечення, яке дозволить цілеспрямовано і методично проводити політику виконання даного законодавства, його розвитку та вдосконалення. Провідна роль в сучасних умовах відводиться контролю з боку держави за діяльністю приватних детективних і охоронних структур, як специфічних суб'єктів попередження злочинів, які здійснюють профілактику і захист законних прав та інтересів особистості від протиправних посягань.

Назріла проблема, яка полягає у вирішенні питань, пов'язаних зі створенням і реалізацією точного, юридично і економічно

вивіреного правостановлюючого механізму, що дозволяє професійно організувати і управляти діяльністю приватних детективних структур і здійснювати їх взаємодію з правоохоронними органами з попередження і профілактики злочинів.

Мета дослідження полягає у необхідності проведення комплексного дослідження процесально-правових основ здійснення приватної детективної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження даної теми було предметом наукового інтересу С.К. Даниленка, О.О. Пунди, М.Й. Маліка, І.М. Бойчика, Ю.В. Охоти, Н.П. Матюхіна, П.А. Підюкова, В.І. Літвінова, Н.С. Карпова, К.Ю. Нестерової, К.В. Свечнікова, А.Г. Шияна, А.М. Волика, Г.К. Кожевнікова, С.С. Юрко, М.І. Копитко, С.М. Прихідько, А.П. Засць, А.М. Волинська, К.Л. Бугайчук та ін. [6; 7; 8; 9; 10; 11]

Виклад основного матеріалу. Здійснення приватної детективної розшукової діяльності вже давно потребує відповідної легалізації в Україні. Протягом чотирьох останніх років до Верховної Ради України вже було подано два законопроекти «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» № 1093 від 13.12.2012 та № 3726 від 28.12.2015. У пояснювальних записках до цих документів було зазначено, що у більшості країн світу приватна детективна (розшукова) діяльність визнана на державному рівні, врегульована законами та оптимально використовується для збільшення можливості громадян і юридичних осіб щодо захисту своїх законних прав та інтересів. Зокрема, Сполучені Штати Америки, Великобританія, Франція, Німеччина, Канада, Індія, Ізраїль, Японія, Норвегія, Іспанія, Італія, Португалія, Мексика, Російська Федерація та багато інших країн світу являють собою ті регіони планети, де запровадження інститутів приватних детективів, приватних детективних підприємств (агентств) та їх об'єднань стало у свій час наслідком реагування влади на нагальні соціальні виклики, і тому на сьогодні існування та діяльність таких недержавних інституцій є у них явищем звичайним, усталеним і

достатньо унормованим національним законодавством [6].

На жаль, незважаючи на викладене, перший законопроект був знятий з розгляду, а другий Головне науково-експертне управління Верховної Ради України запропонувало повернути на доопрацювання. Простежується тенденція щодо того, що в них недостатньо був врахований досвід закордонної діяльності приватних детективів, а також застосовані такі правові конструкції, що неприйнятні для нашої країни.

С.С. Юрко зазначає, що діяльність приватних детективів за належної правової регламентації може узгоджуватися з недоторканістю особистого та сімейного життя і пропонує у разі легалізації детективної діяльності доповнити КК України та КУпАП нормами, які встановлювали б відповідальність за перевищення повноважень службовців приватних охоронних або детективних служб та використання технічних засобів отримання інформації, що порушують таємницю особистого життя, телефонних переговорів тощо [11, с. 151].

З приводу порушення права на таємницю листування в контексті права суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності на збирання, фіксування та дослідження відомостей, необхідних для розгляду справ, зокрема, у кримінальному судочинстві, то Президент України висловив свою думку так: «Президент України заперечує доцільність наданого Законом суб'єктам приватної детективної (розшукової) діяльності права на збирання, фіксування та дослідження відомостей, необхідних для розгляду справ, зокрема, у кримінальному судочинстві, «на договірній основі зі сторонами судового процесу», а також права на пошук і збір даних, які можуть бути підставою для звернення замовника приватних детективних послуг до правоохоронних органів або до суду з метою захисту його законних прав та інтересів (пункти 1, 7 частини третьої статті 12 Закону)» [4]. Відтак, відсутність чіткої конкретизації відомостей, які дозволено приватним детективам збирати, фіксувати та досліджувати створює можливість збору

доказів для розгляду кримінальних справ, суперечить Кримінальному процесуальному кодексу України, адже це є винятковою компетенцією правоохоронних органів [9, с. 100].

Цілком обґрунтовано звертається увага на те, що доказова сила інформації, яка одержана приватними детективами, може бути знівельована вимогою закону на отримання письмової або усної згоди на збирання або зберігання такої інформації, оскільки доведення у суді факту, що особа надала усний дозвіл, є досить проблематичним і що таке формулювання може призвести до зловживань приватними детективами своїми повноваженнями. Попри відсутність подібних повноважень і нинішню неврегульованість статусу детективних агентств і приватних детективів детективні агентства на сьогодні абсолютно відкрито пропонують такого роду послуги, як послуги зі збирання та пошуку інформації про фізичних осіб та майно, проведення приватних розслідувань, куди входять: збір інформації про фізичних осіб (реєстрація, паспортні та податкові дані, доходи, транспорт, майно, виїзди за кордон і інше); збір біографічних та інших даних, що характеризують

Законодавче врегулювання приватної детективної діяльності на засадах суворого дотримання конституційних прав і свобод людини та громадянина сприятиме

Література

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Відом. Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про охоронну діяльність: Закон України від 22.03.2012 № 4616-VI. URL : <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4616-17> (дата звернення 19.08.2020)
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012. - № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 19.08.2020)
4. Пропозиції Президента до Закону «Про приватну детективну (розшукову) діяльність». Включено до порядку денного: 2543-VIII від 18.09.2018. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580 (дата звернення 19.08.2020)
5. Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову діяльність)». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580 (дата звернення 19.08.2020)
6. Бугайчук К.Л. Інститут приватних детективів закордоном. *Право і безпека*. 2016. № 1(60). С. 7 - 13.
7. Заець А.П. Приватна детективна діяльність в Україні і конституційні права людини. 2017. С. 58-64. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13121/Zaiets_Pryvatna_detektyvna_diiialnist_v_Ukraini_i_konstytutsiini_prava_liudyny.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 19.08.2020)
8. Каленяк В. Приватна охоронна діяльність: зарубіжний досвід та можливість його використання в Україні. URL: <https://www.infopressa.com/article-87.html> (дата звернення 19.08.2020)
9. Копитко М.І., Прихідько С.М. Проблеми та перспективи діяльності приватних детективних підприємств в Україні. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2017. Випуск 47. С. 90-101. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/vzuk-47-2017_90-101.pdf (дата звернення 19.08.2020)
10. Чорний О. Ю. Міжнародний досвід взаємодії держави та недержавних органів забезпечення безпеки суб'єктів господарювання та його застосування в Україні. *Вісник Харківського національного технічного*

розширенню послуг, що надаються громадянам з питань розшуку зниклого майна, виявлення фактів порушень прав інтелектуальної власності, насамперед незаконного використання товарних знаків, а також рівною мірою надання більш значної допомоги суб'єктам підприємницької діяльності у вивченні фінансового стану позичальників, визначення спроможності реального виконання фінансових зобов'язань, запобіганню ухиленню від сплати заборгованості, а тим самим сприятиме зміцненню засад верховенства права в нашій країні [7, с. 63].

Висновки. Слід зазначити, що з прийняттям Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» існує об'єктивна ймовірність порушення низки норм нормативно-правових актів. Так, даний проект не враховує ані конституційних норм, ані норм спеціалізованих законів і тим самим порушує права суб'єктів права в тій чи іншій сфері.

Шляхи вдосконалення правового регулювання інституту приватної детективної діяльності в законодавстві України полягають у покроковому вирішенні низки проблемних аспектів досліджуваного проекту Закону та нівелюванні правових колізій, які в ньому наявні. Так, в межах п.п. 3.3 було визначено шляхи удосконалення правового регулювання здійснення приватної детективної діяльності.

університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2012. Вип. 125: 15-річчю ННІ Бізнесу і менеджменту присвячується. URL: https://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_125/46.pdf (дата звернення 19.08.2020)

References

1. The Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of June 28, 1996 № 254k / 96-ВР. Known. The Verkhovna Rada of Ukraine. 1996. № 30. Art. 141.
2. On security activities: Law of Ukraine of March 22, 2012 № 4616VI. available at: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4616-17> (Accessed 19 August 2020)
3. Criminal Procedure Code of Ukraine: Code of Ukraine of 13.04.2012. - № 4651-VI. available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> Accessed 19 August 2020)
4. Proposals of the President to the Law "On Private Detective (Investigative) Activity". Included in the agenda: 2543-VIII from 09/18/2018. available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580 Accessed 19 August 2020)
5. Draft Law of Ukraine "On Private Detective (Investigative Activity)", available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580 Accessed 19 August 2020)
6. Bugaychuk, K.L. (2016), "Institute of Private Detectives Abroad". *Law and security*. Vol.1 (60). Pp. 7-13.
7. Zaec, A.P. (2017) "Private detective work in Ukraine and constitutional human rights". pp. 58–64. Available at: https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13121/Zaiets_Pryvatna_detektyvna_diialnist_v_Ukraini_i_konstytutsiini_prava_liudyny.pdf?sequence=1&isAllowed=y Accessed 19 August 2020)
8. Kalenyak, V. "Private security activities: foreign experience and the possibility of its use in Ukraine". Available at: <https://www.infopressa.com/article-87.html> Accessed 19 August 2020)
9. Kopytko, M.I. and Prikhodko, S.M. (2017) "Problems and prospects of private detective companies in Ukraine". *Pravnichij visnik Universitety KROK*. Vol. 47. pp. 90–101. Available at: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/vzuk-47-2017_90-101.pdf Accessed 19 August 2020)
10. Chorny, O. Yu. (2015) "International experience of interaction between the state and non-state bodies of security of business entities and its application in Ukraine". *Bulletin of the Petro Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture*. Vol. 125: Dedicated to the 15th anniversary of the Institute of Business and Management. Available at: https://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_125/46.pdf Accessed 19 August 2020)

Стаття надійшла до редакції 22.08.2020 року